

„UNIMARC Manual: Authorities Format“ 2-osios laidos pristatymas

Alan DANSKIN

Britų biblioteka, Boston Spa, Westherby W. Yorkshire LS23 7BQ, United Kingdom,
el. p. alan.danskin@bl.uk

Įvadas

2001 metų kovo mėnesį IFLA UBCIM programos vardu K. G. Saur išleido *UNIMARC Manual: Authorities Format* 2-ąją peržiūrėtą ir papildytą laidą. Ji pakeitė 1991 metais išėjusį leidinį *UNIMARC Authorities: Universal Format for Authorities*, kuris pasirodė toks reikalingas, kad per šešerius metus egzempliorių atsargos beveik išsėco, todėl Nuolatinis UNIMARC komitetas nusprendė, kad laikas rengti naująją laidą. Joje siekiama suderinti UNIMARC su IFLA pranešimo *Mandatory Data Elements of Internationally Shared Resource Authority Records* rekomendacijomis. Be to, buvo pripažinta, kad dešimt metų vartotą formatą reikia tobulinti.

Šiame straipsnyje bus apžvelgtos peržiūrėto formato naujovės ir jų atsiradimo priežastys.

Kodėl reikėjo peržiūrėti formatą?

Nuo pirmosios *UNIMARC Authorities* formato laidos praejo dešimt metų ir visiškai natūralu, kad per tą laiką paaiškėjo daugybė trūkumų ir iškilo būtinybė jį taisyti. Tačiau 2-ojoje laidoje neapsiribota vien formato atnaujinimu. Jis buvo papildytas, atsižvelgiant į du svarbiausius aplinkos pokyčius: pirma, bibliotekos darbe labai svarbus tapo internetas, apie kurį iki 1991 metų beveik nieko nebuvo žinoma; antra, iškilo būtinybė suderinti formatus ir standartizuoti duomenų turinį tam, kad būtų lengviau keistis autoritetiniais duomenimis. Šiuo požiūriu labai svarbios buvo IFLA UBCIM darbo grupės pateiktos rekomendacijos dėl minimalaus lygmens autoritetinių įrašų ir tarptautinio MARC formato¹. Trečias svarbus pokytis – tai formato pateikimas vartotojams. Nors *UNIMARC Authorities* negali būti išleistas kaip integruotas išteklius, jo „išvaizda“ buvo suderinta su bibliografiniu formatu. Pirmoji laida buvo labiau formato paskirties aprašymas negu vartotojo vadovas, o naujoji laida yra kur kas parankesnė kataloguotojui. Pavyzdžiui, kiekvienas laukas aprašytas atskirame puslapyje, pateiktos

išsamesnės jo vartojimo taisyklės ir visų polaukių apibrėžimai, prie kiekvieno lauko išvardyti galiojantys polaukiai, todėl nebereikalingos ankstesnėje laidoje vartotos kryžminės nuorodos. Deja, taupumo sumetimais ne visi priedai, apimantys kodų lenteles ir kt., galėjo būti pakartoti autoritetinių įrašų formate, tačiau buvo praplėstas L priedas (išsamių įrašų pavyzdžiai) ir pridėtas O priedas, išvardijantis visus pasikeitimus, lyginant su pirmąja laida.

Pakeitimai

Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į visišką naujovę: tikslų rašmenų ir kalbos identifikavimą pradžios lygmeniu. Tradiciškai autoritetiniai įrašai apima duomenų elementus, identifikuojančius katalogavimo kalbą ir rašmenis, kurie įrašo lygmeniu koduojami 100 lauke. Tačiau Minimalaus lygmens autoritetinių įrašų (MLAR – *Minimal Level Authority Records*) darbo grupė, remdamasi projekto AUTHOR² patirtimi, nustatė, kad bet kokių lygiareikišmių metaduomenų nebuvimas pradžioje yra kliūtis keistis autoritetiniais duomenimis. Šio proceso palengvinimui MLAR nurodė būtinai pradžios lygmeniu identifiкуoti kalbą ir rašmenis. Nuolatinis UNIMARC komitetas iš naujo apibrėžė kontrolinių polaukių \$7 ir \$8 apimtį, tai buvo pasiekta didinant kiekvienam polaukiui skirtų simbolių pozicijų skaičių. Tačiau anksčiau buvusių simbolių pozicijų apibrėžimai nepasikeitė. Naujosios simbolių pozicijos apibūdina pradžios rašmenis [rašmenų kryptis, transliteracijos sistemos], kalbą ir galioja 2-- , 4-- , 5-- ir 7-- blokuose. Kai kuriose katalogavimo taisyklėse dėl to gali kilti neaiškumų, nes pradžios elementuose leidžiama vartoti ne entiteto, o katalogavimo kalbą. Tokiais atvejais labiausiai tinka reikšmė „mul“ (angl. multilanguage – daugiakalbis).

MLAR paskatino ir kitus pakeitimus. Norint identifiкуoti įrašo tipą, įrašo etiketėje ir 1-- bloke galima naudoti daugiau naujų duomenų elementų ir koduotų pozicijų. Taip pat galima užkoduoti entiteto, aprašyto 2-- pradžios bloke, tautybę ir kalbą.

Kaip jau minėta, labai didelę įtaką padarė ir internetas. Kad nuotolinius išteklius būtų galima pasiekti tiesiog iš įrašo, iš MARC21 formato buvo adaptuotas 856 laukas. Tai leis kataloguotojams tiesiogiai nurodyti kataloguojamą medžiagą ar kitus pagalbinus dokumentus. Be to, buvo įvestas naujas X16 laukas firmų skiriamiesiems ženkliams įtraukti. Kad formą, žanrą ir fizinę dokumento charakteristikas būtų lengviau atskirti nuo svarbiausių dalykinių terminų, naudojamas naujas kodavimas.

Išvados

UNIMARC Manual: Authorities Format pastebimai pasikeitė, tačiau jis daugiau buvo pildomas ir plečiamas, o ne taisomas. Sunku pasakyti, ar šis leidinys bus toks ilgaamžis kaip jo pirmtakas. Pokyčių tempas spartėja, nuolat tenka susidurti su naujais iššūkiais. Todėl ir UNIMARC reikės nuolat pertvarkyti, atsižvelgiant į naujoves.

¹ Mandatory data elements for internationally shared resource authority records: report of the IFLA UNCIM Working Group on Minimal Level Authority Records and ISADN. IFLA UBCIM, 1998. <http://www.ifla.org/VI/3/p1996-2/mlar.htm>

² AUTHOR: transnational application of national name authority files: final report, June 1998. <http://www.bl.uk/information/author.pdf>